

KANADADA PROFESSOR ADINI ALAN İLK AZƏRBAYCANLI ARZU SƏRDARLININ MARAQLI HƏYAT HEKAYƏSİ "KASPI"DƏ

QLOBAL DÜŞÜNÜB, LOKAL YAŞAMALIYIQ

Kanadada ilk azərbaycanlı professor Arzu Sərdarlı:
“Zərdab rayonundan bir tələbəm var idi, ona evdən bir qəpik də kömək olunmurdu. O, burada fəlsəfə doktoru oldu. Ümumiyyətlə, mənim burada tanıdığım bütün azərbaycanlı gənclər çox aktiv, savadlı, zəhmətkeşdirlər”.

Gənc vaxtı eşitdiyi “heç azərbaycanlıların fizika ilə məşğul olduğunu görməmişdim” cümləsi karyera yolunda ən böyük silahı olub. Məhz bu cümlədən aldığı güclü millətlər içində özünü sübut edib, hətta yaşadığı ölkədə fizika sahəsində ilk azərbaycanlı professor adını alıb. Müsahibimiz Kanadada professor adını alan ilk azərbaycanlı Arzu Sərdarlıdır. Goranboy rayonunda anadan olub və orta təhsilini də burada alıb. Ali təhsilini Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) fizika fakültəsində davam etdirib. Bir müddət Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda işlədikdən sonra 1993-cü ildə Ukraynaya köçüb. Ukrayna Elmlər Akademiyasının Yarımkəçiricilər Fizikası İnstitutunda fəaliyyət göstərmiş, burada gənc alimlər üçün prezident təqəüdüünə layiq görülmüş. 1999-cu ildən Kanadada yaşamağa başlayıb. Kanadanın Alberta Universitetində riyaziyyat və fizikanı tədris edib. 2007-ci ildən müəllimlik fəaliyyətini Kanada Birinci Millətlər Universitetində (Firts Nations University of Canada) davam etdirir. O, həmçinin, 2016-cı ildə Kanadada Tam Professor (Full Professor) akademik rütbəsini alaraq ilk imza atır. Həmsöhbətimiz müxtəlif elmi nailiyyətlər və mükafatlar sahibidir.

GEN, MƏKTƏB VƏ MÜHİT...

● **Arzu bəy, Ukraynada və Kanadada riyazi biliklərinizlə seçilmisiniz. Elmə olan maraq və riyazi istedad sizcə, haradan qaynaqlanıb?**

● Nəslimizdə məşhur riyaziyyatçı, fiziklər olub. Məsələn, Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika fakültəsinin yaradıcılarından biri və ilk dekani Mədət Sərdarlı bizim nəsiləndir. Valideynlərimin ali təhsili olmayıb, amma bizi təhsilə yönəldiblər. Peşəmlə bağlı uğurlarımda müəllimlərimin fəaliyyəti danılmazdır. Gen, məktəb və mühit məni fizik və riyaziyyatçı kimi yetişdirib. Ən əsası, sevdiyim sahə olduğu üçün uğur qazanmışam. Məsələn, yadımdadır ki, valideynlərim həkim olmağımı istəyirdilər. Amma onlar gördülər ki, bu sahəni sevmirəm, mənə mane olmadılar. Uşaqlıqdan marağım hansı sahəyə olursa, o istiqamətdə də üzürümdə çalışmışam.

“İnsanlar sosial mediaya inanırsa, elm adamları bunu öyrənməlidirlər”

● **İllərdir vətəndən kənarada yaşasınız da azərbaycanlıq məfkürəsinə bağlı olduğunuzu, övladlarınızı da bu ruhda böyütdüyünüzü bildirirsiniz. Onları böyüdərkən nələrlə diqqət edirdiniz?**

● Burada ancaq öz xidmətim olmayıb. Həyat yoldaşım və yaşadığımız mühit də buna imkan yaradıb. Kanada mühacirlər ölkəsidir və dövlətin siyasəti yeni gələnləri assimilyasiya etməyə yönəlməyib. Nəzərə alın ki, uşaq vaxtının çox hissəsini məktəbdə, bağçada keçirir. Övladların öz məktəblərində Azərbaycanla bağlı təqdimatlar hazırlayırdılar. Biz də valideynləri olaraq ölkəmizlə bağlı danışır, onları azərbaycanlı kimi böyütməyə çalışırıq. Amma bunu qadağalar və ya məcburiyyətlə deyil, sevgi ilə edirik. Sonradan uşaqların da özlərini azərbaycanlı kimi hiss etdiklərini gördüm. Məsələn, ölkəmizə səfər edərkən oradan nə gətirim deyəndə, qızım kələğayı, oğlum isə işlədiyi məktəbdə tədbirdə geyinmək üçün milli geyim istəmişdi.

● **Aktiv sosial şəbəkə istifadəçisi deyəsiniz. Sizcə, sosial şəbəkələr inkişafa mane olur, yoxsa əksinə?**

● Bu suala birmənalı cavab vermək mümkün deyil. Sosial şəbəkələri pisləyənlər də var,

tərəfləyənlər də. Mənə elə gəlir ki, həqiqət haradadır, ortadadır. Sosial şəbəkələr yenilikdir. Tarixən hər bir yeniliyə qarşı həmişə hərəkət olub, qarşısını da almaq mümkün olmayıb. Sosial mediadan həm mənfəi, həm də müsbət təsirlər daha çoxdur deyərdim. Amma sosial şəbəkələrdə hazırda bir məqam məni narahat edir. Məsələn, ömrünün 45 ilini fizikaya sərf etmiş bir müəllim və tədqiqatçı olaraq, Nyutonun fizika qanunlarını izah etmək üçün təxminən, dörd ay müəhazirə oxuyuram ki, tələbələr anlasın. Amma təhsil, savadı məlum olmayan bir sosial şəbəkə istifadəçisi öz səhifəsində yazır ki, Nyutonun bütün qanunları yalandır, qravitasiya yoxdur, yer planeti yuvarlaq deyil, müstəvidir və s. Təəssüfləndirici məqam odur ki, əksəriyyət ona inanır. Ola bilər ki, professorun danışdığı insanlara yorucu gəlir, sosial şəbəkədə bunu yazan onları daha yaxşı maraqlandıra bilər. Təbii ki, bunun qarşısını qadağa ilə almaq olmaz. Düşünürəm ki, Nyutonun qanunlarını daha cəlbədiçi şəkildə izah etməliyəm. İndi biz iş yoldaşlarımızla elmi sosial şəbəkədə təbliğ etməklə bağlı insanları maraqlandıran layihə üzərində işləməyi planlayırıq. İnsanlar sosial mediaya inanırsa, elm adamları da bu platformadan istifadə etməyi öyrənməlidirlər.

“GƏNC NƏSİL BİR ÇOX PARAMETRLƏRİNİ GÖRƏ BİZDƏN DAHA ÜSTÜNDÜR”

● **Adətən, yaşlı nəsil müasir gənclikdən tez-tez şikayətlənir. Uzun illər tələbələrle işləyən müəllim kimi gəncliyi necə qiymətləndirirsiniz?**

● İnkişaf dialektikası inkarı inkarın üzərində qurulur. Bizim nəsil də özümüzdən əvvəlki nəslə müəyyən mənada inkar edib. Bu, elmdə də belədir. Məsələn, Eynşteyn fizikası Nyuton fizikasının fundamentalığını müəyyən mənada inkar edir. Amma hesab edirəm ki, gənc nəsil bir çox parametrlərinə görə bizdən daha üstündür. Gəlin, etiraf edək ki, mənəndə əvvəlki və qismən də mənim mənsub olduğum nəsil Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa edə bilmədik. Buna məhz indiki gənc nəsil nail oldu. Mənə elə gəlir ki, düzgün istiqamət seçilsə, bu qələbə ruhu indiki gənc nəslin başqa sahələrdə də uğur qazanmasının zəminini ola bilər. Mən gənclərlə işləyirəm və bunu müşahidə edirəm. Əksər sahələrdə bizim nəsiləndən irəliləyənlər, daha çox iş görürlər. Gənclərlə bağlı ümidlərim böyükdür. Təbii ki, təkcə yaşlı nəsil gəncləri inkar etmir, gənclər də bizim nəsilə bəzi şeyləri mənfəi hesab edirlər. Məsələn, mənəndə yuxarı nəsilər mobil telefondan istifadə etməyin əleyhinə idilər. Amma bu, yenilik idi. Bolkə bizdən sonrakı nəsil elə bir şey icad edəcək ki, telefona mənfəi baxacaqlar. Bu, təbii prosesdir. Mənim gənclərlə bağlı, xüsusilə də Kanadada tanıdığım azərbaycanlı gənclərlə bağlı fikirlərim müsbətdir və əksəriyyəti ilə fəxr edirəm. Həmyerlilərimiz heç bir ölkə nümayəndəsindən geri qalmırlar, əksinə, irəli gedirlər.

“AZƏRBAYCANLI GƏNCLƏR ÇOX AKTİV, SAVADLI, ZƏHMƏTKEŞDİRLƏR”

● **Kanadada professor adı verildikdən “sən bu adı alan ilk azərbaycanlısan” fikrini eşidəndə çox qürurlandırm deyirsiniz. İlk olmaq necə hissdir?**

● 1987-88-ci ildə Moskvada

“Mənim gənclərlə bağlı, xüsusilə də Kanadada tanıdığım azərbaycanlı gənclərlə bağlı fikirlərim müsbətdir və əksəriyyəti ilə fəxr edirəm. Həmyerlilərimiz heç bir ölkə nümayəndəsindən geri qalmırlar, əksinə, irəli gedirlər.”

“ƏN YAXŞI TƏBLİĞAT ŞƏXSİ NÜMUNƏNDƏ GÖSTƏRMƏKDIR”

● **Vətəndən kənarada yaşayan hər bir soydaşımız Azərbaycanın könüllü elçisidir deyirsiniz. Sizcə, soydaşlarımız Azərbaycanı xaricdə necə təmsil etməlidir?**

● Ən yaxşı təbliğat şəxsi nümunəndə göstərməkdir. Məsələn, iki saat Azərbaycanın elmindən, təhsilindən danışa bilərik, amma bir azərbaycanlıın uğurları ən yaxşı təbliğatdır. Yəni danışmaq deyil, göstərmək əsasdır. Mən müşahidə edirəm, bəzi xalqlar burada 10 illərlə yaşasalar da, nə dil öyrənirlər, nə cəmiyyətdə qarışırlar. Bizim gənclər belə deyillər. Millət vəkilləri ilə görüşür, milli bayramlarımızı təşkil edirlər.

● **Sizcə, xaricdə uğur qazanmaq ancaq təhsillə olur?**

● Mən düşünürəm ki, hər kəs mütləq şəkildə ali təhsil almaldır. İnsan nə işlə məşğul olur olsun, peşəkar olmaq üçün çalışmalıdır. Kanadada şəxsən tanıdığım peşəkar bağban var. Hesab edirəm ki, o, öz sahəsində mənəndən daha çox irəli gedib. Kanadanın sərt şəraitində tropik meyvələri yetişdirir və işinin peşəkardır. Eləcə də digər peşə sahibləri. Mənim üçün ən vacibi peşəkarlıqdır.

● **Kifayət qədər nailiyyətləri olan alimisiniz, amma valideyn üçün ən önəmli nailiyyət övladdır deyirsiniz. Hazırda bəzi gənclər karyeranın ailədən önəmli olduğunu düşünür, hətta son zamanlar ailə qurmaq istəyənlərin sayı azdır. Buna münasibətiniz necədir?**

● Mənim ailə institutuna münasibətim dini əqidəmlə şərtlənir. Ailə qurmaq, dünyaya övlad gətirmək insan üçün böyükdür. Karyeranın ailəyə mane olduğu fikri ilə razı deyiləm. Mən ailə qurduqdan sonra və hər övladım dünyaya gəldikcə karyeramda bir az da qabağa getmişəm. Çünki ailəm, övladlarım fəaliyyətimə daha da stimullaşdırıb və mənə motivasiya verib. Ola bilər ki, bu, kimdəsə fərqlidir. O ailə ki, sənin fəaliyyətinə dəstəkləmir, karyerana mane olur, deməli, seçimdə səhvə yol vermişəm. Yaxud kimisi də ancaq öz işinə bağlanıb, ailəsini unudur. Bu zaman da deməli, işində səhv

var. Hər şeydə qızıl orta var və ona əməl etməlisən. Qızıl ortanı saxlamaq həm karyera üçün sərfəlidir, həm də ailə üçün. Digər problem odur ki, bizdə çox vaxt ailə quranda, kənar təzyiqlər çox olur. Məsələn, iki gəncdir, bir-birini tanıyırlar, görmürlər, ailə təzyiq göstərir və bunlar evlənilir. Sonra ayrılırlar, səbəbləri də karyera olur. Əslində bu, bəhanədir. Səbəb odur ki, bu adamlar bir-birinə uyğun deyil. Mənə elə gəlir ki, ailəli şəxslərin karyera inkişafında cəmiyyət də öz müsbət rolunu oynamalıdır. Məsələn, mənim iki aspirantım gənc ana idi. Çox vaxt mən onlarla layihə görüşlərini Zoom vasitəsi ilə təşkil edirdim, özü də axşam saat 8-əndə, yəni onların körpələri yuxuya getdikdən sonra. Yəni, mən onları seçim qarşısında qoymadım: ya diplom, ya ailə. Nəticədə hər ikisinə nail oldular.

● **Azərbaycanla bağlı hansı layihələrdə iştirak edirsiniz?**

● Mən Kanadaya köçdükdən sonra Radiasiya Problemləri İnstitutu ilə əməkdaşlığımı davam etdirmişəm. Bir nəçə məqalələrimiz də çıxıb. Bir filosofun sözü var: “Qlobal düşün, lokal yaşa”. İnternet dünyamı o qədər əlçatın edib ki, biz onlayn şəkildə olduğumuz yerdən istənilən layihəyə qoşulub, əməkdaşlıq edə bilərik. Bu yaxınlarda İspaniyada elmi konfransda seksiyalardan birinin rəhbəri idim. Demək olar ki, bütün qitələrdən alimlər iştirak edirdilər. Bundan əlavə, xaricdə yaşayan elm adamlarının forumu keçiriləcək, qeydiyyatdan keçmişəm və ölkəmi təmsil edəəcəyəm. İndi elə bir dövrüdür ki, ən güclü ölkə belə, elmi təkəbbəsinə irəliləməyə bilməz. Biz də bu proseslərdə iştirak etməli, Azərbaycanın potensialı və təhsilini göstərməliyik. Qlobal düşünüb, lokal yaşamaalıyıq. Azərbaycanlı alimlərin beynəlxalq miqyasda arenaya çıxması vacibdir. Çünki elə gənclərimiz var ki, böyük nailiyyətlər əldə edirlər və Azərbaycanın potensialı əksər ölkələrdən yüksəkdir.

● **Bəzi tələbələr tək Azərbaycan təhsili ilə xaricdə uğur qazanmaq mümkün olmayacağını, yaxşı təhsilin yaxşı puldan keçdiyini düşünür.**

● Bu düşüncəni düzgün hesab etmirəm. Kanadaya xaricdən çox tələbələr gəlir. Məsələn, burada bir azərbaycanlı ailə tanıtıram, əvvəlcə qadın oxudu, kişi işlədi, sonra kişi oxudu, qadın işlədi. Bakalavr təhsilini Azərbaycanada almışdılar. Zərdab rayonundan bir tələbəm var idi, ona evdən bir qəpik də kömək olunmurdu. O, burada fəlsəfə doktoru oldu. Ümumiyyətlə, mənim burada tanıdığım bütün azərbaycanlı gənclər çox aktiv, savadlı, zəhmətkeşdirlər.